

*Ю.В. Горбачова – курсант Донецького юридичного інституту ЛДУВС
імені Е.О. Дідоренка;
науковий керівник – канд. юрид. наук, доц., наук. співробітник
Донецького юридичного інституту
Луганського державного університету внутрішніх справ
імені Е.О. Дідоренка Є.С. Назимко*

ПРОФІЛАКТИКА ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ ЯК НАПРЯМОК ДЕРЖАВНОЇ ПРАВООХОРОННОЇ ПОЛІТИКИ

Згідно зі ст. 3 Конституції України історичним призначенням держави є всебічне забезпечення прав і свобод людини, захист її життя і здоров'я, честі, гідності й недоторканності як найвищих соціальних цінностей.

У зв'язку з цим однією з найважливіших функцій держави є правоохоронна функція. Традиційно розрізняють два рівні її реалізації: загально-соціальний (загальний) та спеціально-кримінологічний (спеціальний).

Головним завданням стратегії й тактики боротьби зі злочинністю є визначення основних напрямів профілактики делінквентності (у тому числі і серед неповнолітніх) на основі наукового аналізу та прогнозування розвитку криміногенної обстановки у суспільстві в цілому.

Цю проблему розглядали фахівці різних галузей знань: правознавці А. Закалюк, Б. Розовский, Г. Миньковский, М. Шаргородський, В. Голина, О. Литвак, В. Зудин, І. Анденс; психологи Ф. Бородін, І. Качанова, Н. Коряк, В. Храмов, Д. Скот, А. Печенежський, В. Гончаренко; соціологи Т. Шевченко, Ю. Артеменко, В. Пушкар, Н. Сенчик, Д. Срибняк та інші.

Профілактика підліткової злочинності шляхом комплексної взаємодії всіх державних органів та органів місцевого самоврядування і максимального забезпечення ефективності їх роботи в межах чинного законодавства в перспективі повинна призвести до нейтралізації детермінант злочинів серед неповнолітніх. Запобігання цим явищам у взаємодії з кримінально-правовими заходами є суттєвими умовами протидії негативному впливу на формування ціннісних орієнтацій і поведінки підростаючого покоління.

Виховання молодшої людини, яка гармонічно поєднує в собі духовне багатство, вихованість, моральну чистоту та фізичну досконалість – найважливіше завдання нашого суспільства. “Сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою”, – проголошує ст. 51 Конституції України. “Діти рівні у своїх правах незалежно від походження, а також від того, народжені вони у шлюбі чи поза ним”, – говориться у ст. 52 Основного Закону України, що повністю відповідає нормам Конвенції ООН про права дитини.

На сьогоднішній день рівень підліткової злочинності визиває серйозну тривогу владних структур. Щорічно, за даними кримінально-правової статистики МВС України, реєструється від 32 до 40 тис. злочинів, вчинених неповнолітніми, що становить 8,8 % від загальної кількості злочинів, які

реєструються в державі в цілому. Серед них: вбивства, тяжкі тілесні ушкодження, розбої, грабежі, крадіжки, хуліганства тощо.

До основних причин злочинності серед неповнолітніх можна віднести вплив мікросередовища, суспільні умови; дефекти правосвідомості, правову необізнаність; наркотичну або алкогольну залежність; психічні захворювання, розлади; негативний вплив на особистість підлітка з боку дорослих із кримінальною спрямованістю.

Оскільки профілактика злочинів серед молоді є завданням загальнодержавним, її успішне вирішення можливо тільки при спільних координованих зусиллях педагогів, психологів, лікарів, юристів, працівників МВС, соціологів, а також всієї широкої мережі державних і громадських організацій.

Згідно зі ст.3 Закону України “Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх” під профілактикою правопорушень серед підлітків слід розуміти діяльність органів і служб у справах неповнолітніх, спеціальних установ для неповнолітніх, спрямовану на виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню особами цієї вікової категорії правопорушень; а також вплив зазначених органів і служб на поведінку окремих осіб за місцем проживання.

До органів і служб у справах молоді та спеціальних установ соціального захисту і профілактики правопорушень неповнолітніх в системі органів внутрішніх справ відносяться кримінальна міліція у справах дітей, приймальники-розподільники для дітей та виховно-трудова колонія Державного департаменту України з питань виконання покарань.

Важливу роль у профілактиці делінквентної поведінки неповнолітніх відіграє індивідуальна робота, яка представляє цілеспрямований процес управління визначеними особами та установами перевихованням особистості, оволодінням навичками соціально позитивної поведінки підлітками з дефектами правопослушної поведінки. Основними завданнями індивідуальної профілактики правопорушень неповнолітніх є:

- своєчасне виявлення осіб з соціальними девіаціями, схильністю до протиправної поведінки, негативним оточенням;
- вивчення психолого-вікових особливостей неповнолітніх правопорушників з метою недопущення конфлікту молодої людини з суспільством, усунення причин та умов, що сприяють конфліктові;
- розробка програми індивідуального виховного профілактичного впливу на правопорушника і його довкілля з урахуванням існуючих форм і методів впливу, їх результативності;
- організація взаємодії і наступності у виховній профілактичній роботі усіх суб'єктів соціально-педагогічної діяльності, повсякденного та неперервного контролю за способом життя підлітка з девіантною поведінкою.

Комплексність профілактики проявляється у взаємній зацікавленості й погодженості роботи різних державних органів, відомств, служб, громадських організацій. Усі заходи повинні бути послідовними, поетапними та

спрямованими на конкретного індивіда з урахуванням його особливостей. Головним при цьому має бути освітній компонент, оскільки тільки тоді молода людина з недостатнім життєвим досвідом зробить правильний та свідомий вибір у конкретній ситуації, коли зможе передбачити наслідки своїх вчинків і порівняти їх з засвоєними моральними та правовими нормами. Спільною роботою вчених, психологів та практичних працівників необхідно відшукати шляхи для викорінення злочинності серед неповнолітніх.

Горбачова, Ю.В. Профілактика злочинності неповнолітніх як напрямок державної правоохоронної політики [Текст] / Ю.В. Горбачова // Права людини в умовах сучасного державотворення: теоретичні і практичні аспекти : збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих вчених (11-12 грудня 2009 р.). – Суми : УАБС НБУ, 2009. - С. 158-161.